Suomen luonnonsuojeluliitto

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle Helsingissä, 4.6.2020

Asia: E 36/2020 vp Valtioneuvoston selvitys: Uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää ympäristövaliokuntaa lausuntopyynnöstä komission kiertotalousohjelmasta.

Suomen luonnonsuojeluliitto voi yhtyä perusmuistiossa esiteltyyn Suomen kantaan, jonka mukaan on tärkeää, ”että EU:n uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma on kunnianhimoinen ja kattava kokonaisuus, joka tavoittelee kokonaisvaltaista muutosta kohti kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja. … Kiertotalous tarjoaa ratkaisuja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden tukemiseksi.”

Lähtökohdiltaan komission uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma on erinomainen! Sen taustaajatuksena on, että tuotesuunnittelulla voidaan vaikuttaa jopa 80 prosenttiin tuotteen koko elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista, ja tämän pohjalta tullaan valmistelemaan useita lainsäädäntöaloitteita. Erityisen ilahduttavia ovat muutamat uudet periaatteet ja suunnitellut strategiat.

Hyvää ohjelmassa on tavoite toimenpiteiden kohdistamisesta sinne, missä niillä on todella merkitystä eli paljon resursseja käyttäviin toimialoihin, jotta saadaan tuettua paitsi ilmastotavoitteita niin myös tulevia luonnon monimuotoisuus-, Pellolta pöytään- ja metsästrategioita.

Uutena periaatteena komissio esittelee *korjauttamisoikeuden* (”right to repair”), mikä on erittäin kannatettava aloite. Erityisesti elektroniikan päivitysoikeus ja pyrkimys puuttua tuotteiden suunniteltuun vanhenemiseen ovat tärkeitä tuotepoliittisia tavoitteita. Tässä suhteessa myös komission kiertoelektroniikka-aloite on tärkeä. Hyviä esimerkkejä olisi jo olemassa, esimerkiksi moduleittain korjattavat Fair phone -puhelimet, avoimen lähdekoodin ohjelmat ja erilaiset pyrkimykset sovellusten teknologianeutraaliuteen eli käytettävyyteen eri merkkisillä laitteilla ja käyttöjärjestelmillä.

Tärkeää on pyrkimys laadukkaaseen kierrätykseen, jossa kierrätysmateriaalien haitta-aineet on saatu kuriin. Erittäin kannatettava on myös ajatus kiellosta hävittää myymättä jääneet kulutustavarat.

Muita erityisen tärkeitä ajatuksia ovat kiertotalouden käytäntöjen sisällyttäminen tuleviin parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa koskeviin vertailuasiakirjoihin, EU:n tekstiilistrategian laatiminen sekä ruokahävikin vähentäminen ja jätteen synnyn ehkäisy.

Edellä mainittujen ajatusten lisäksi muistiossa esitellyssä Suomen kannassa on nostettu esille monta kannatettavaa asiaa, erityisesti kestävät julkiset hankinnat ja pyrkimys tehdä kestävistä tuotteista

Suomen luonnonsuojeluliitto – Finnish Association for Nature Conservation
Itälahdenkatu 22 b A, FI-00210 Helsinki, Finland | tel. +358 9 228 081
www.sll.fi | toimisto@sll.fi

valtavirtaa mm. laajentamalla ekosuunnittelua ja kerätyn tuotetiedon saatavuutta.

Jotkut kohdat kiertotalousohjelmassa ovat myös ongelmallisia, esimerkiksi ajoneuvojen osalta maininta kestävistä vaihtoehtoisista polttoaineista sekä rakentamisen yhteydessä mainittu mahdollisuuksien selvittäminen hiilidioksidin varastointiin. Nämä vaativat vielä paljon täsmentämistä ottaen huomioon molemmista asioista Suomessa ja EU:ssa käydyn keskustelun.

Ruoan ympäristövaikutuksia käsiteltäessä ei myöskään puhuta lihankulutuksen vähentämisestä, jolle olisi suuret kansanterveydelliset ja ympäristönsuojelulliset perusteet. Yllättävää on myös mikromuovisääntelyn siirtäminen vuoteen 2021, vaikka asiassa on jo tehty paljon. On vaikea ymmärtää, miksi sitä lykätään.

Laajempaa näkökulmaa ohjelmassa edustavat maininnat vihreän kehityksen diplomatiasta ja kiertotalousmissioista. Nämä vaatinevat vielä paljon konkretisoimista ja tarkempaa tavoitteenasettelua. Myös kansainvälisten keskustelujen aloittaminen luonnonvarojen hallintaa koskevasta kansainvälisestä sopimuksesta on ajatuksena erittäin kannatettava ja kunnianhimoinen, joskaan maailmanpoliittisesti ei ihan helpoimmasta päästä. Astetta helpompi tavoite lienee se, että kauppasopimuksissa otettaisiin huomioon kiertotalouden tavoitteet. Tosin niissä olisi todella tärkeää huomioida myös ilmastotavoitteet ja luonnon monimuotoisuus kiertotalouden lisäksi. Toimintasuunnitelmassa mainitaan myös pyrkimys kiertotalouteen liittyviin kansainvälisiin standardeihin, jotka olisivat houkutteleva tavoite kestävän kehityksen keskustelulle laajemminkin.

Kokonaisuutena ohjelma merkitsisi täydellisesti toteutuessaan aitoa siirtymää kestävään tuotepolitiikkaan. Juuri siksi se tulee vaatimaan vahvaa sääntelyä, selkeitä markkinakannustimia ja luotettavia tietojärjestelmiä. Toteutuksen kunnianhimoisuus tulee olemaan avainasemassa, eikä EU valitettavasti ole tällä saralla aina ollut parhaimmillaan.

Suomen luonnonsuojeluliiton EU-politiikkaa seuraava kattojärjestö European Environmental Bureau on tehnyt tarkemman analyysin kiertotalousohjelman sisällöstä. Sen pääviestejä olivat:

- konkreettisten kulutuksen vähentämistavoitteiden puuttumisesta huolimatta strategia on ”kerran sukupolvessa” -tyyppinen mahdollisuus tehdä tuotannosta ja tuotteiden käytöstä ihmisten ja luonnon kannalta kestävää.
- hyvää on, että siinä erityisesti tarkastellaan tiettyjä tuoteryhmiä, joilla on suuret ympäristövaikutukset, esimerkiksi vaatteita, elektroniikkaa, paristoja ja rakentamista.
- strategian heikkoutena on, ettei siinä aseteta määrällisiä tavoitteita luonnonvarojen kulutuksen ja kulutuksen vaikutusten rajoittamiseen, eikä esimerkiksi liike-elämälle aseteta jätteenvähentämistavoitteita, vaikka ne pystyisivät tekemään asiassa paljon[1].

Suomen luonnonsuojeluliitto toivoo, että ympäristövaliokunta osaltaan varmistaa, että tätä kiertotalouden toimintasuunnitelmaa aletaan toteuttaa määrätietoisesti ja kunnianhimoisesti Suomen tuella.

Jouni Nissinen
suojelupäällikkö
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

1 EEB:n tarkempi aihekohtainen analyysi on luettavissa englanniksi osoitteessa: https://eeb.org/circular-economy-action-plan-2020/